

AGRÁRTÁMOGATÁSI JOG A COVID19 NEMZETKÖZI HUMÁNJÁRVÁNY IDEJÉN

PÁLFAY Szilárd*

Kutatási témám az agrártámogatás jogának rendszerszintű összefoglalása az agrártámogatási bírói joggyakorlat feldolgozásával. Az értekezés az agrárjogi szakirodalom, az európai uniós és hazai jogszabályok, a gazdálkodó szervezeteknél, a mezőgazdasági és vidékfejlesztési támogatási szervezeteknél kialakult gyakorlat, valamint bíróságokon összegyűlt esetjog feldolgozásával ad átfogó képet az agrártámogatás hazai rendszeréről és az agrártámogatások joggyakorlatáról. Az elmúlt három év történései közül a Covid19 nemzetközi humánjárvány, az orosz–ukrán háború, valamint a klímaváltozás következtében jelentkező aszály három olyan, egymástól független esemény volt, amely részben a jogtól várta a megoldást a nyomában kialakuló válság hatásainak mérséklésére. A tanulmány az élelmiszerellátás, mint államszervezési prioritás problémáit járja körül alapjogi és támogatáspolitikai szempontból. Bemutatja járvány élelmiszergazdálkodásra gyakorolt hatásait és ismerteti azokat az Európai Unió Közös Agrárpolitikájához és a nemzeti agrártámogatáshoz kapcsolódó jogintézményeket, melyek a szektor rezilienciáját próbálták erősíteni a kialakult válsághelyzetekben. A publikáció részletesen megvizsgálja, hogy hogy milyen lehetőségei vannak a jognak annak megakadályozására, hogy a globális ellátási láncokban bekövetkezett zavar a világ ipari és szolgáltató ágazatában tapasztalt fokozatos leállás ellenére élelmezésbiztonsági válságot idézzon elő.

* Bíró, Győri Törvényszék; a Széchenyi Egyetem Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola PhD-hallgatója.

1. Élelmiszerellátási veszélyhelyzetek a történelemben

Az éhínségek okait a természeti környezetből fakadóakra és emberi eredetűekre szokás osztani. Előbbiekben a csapadék mennyisége, az árvizek, a hőmérsékleti ingadozások, a növényeket érintő betegségek, vagy rovarinváziók játszanak szerepet, utóbbiakra a technológiai eszközök fejlettségi foka, háborúk, politikai nyomásgyakorlás lehet hatással. Általában elmondható, hogy a piaci árutermelet megelőző időszakban, tehát Európában a Római Birodalom megerősödéséig a legalább időszakos élelmiszerhiány az élet szokásos velejárója volt.¹

A mezőgazdasági ipari forradalom kiteljesedése, ezen belül a szántóföldi növénytermesztés gépesítése, a műtrágyagyártás és a globális kereskedelem kialakulása a XX. századra képessé tette az agráriumot az világ exponenciálisan növekvő lakosságának élelmiszerrel való ellátására. Az I. világháború, az 1929-ban kirobbant gazdasági válság, a II. világháború és a nyomában kialakult totalitárius rendszerek azonban időszakonként továbbra is súlyos éhínségekhez vezettek a világ számos országában.

Amíg a mögöttünk álló évszázadokban az ember az élelmiszerelőállítás tekintetében is ki volt szolgáltatva környezeti hatásoknak, a XXI. század elejére az agrárgazdálkodás működését elnehezítő hatásokért már mi magunk lettünk a felelősek. Az éghajlatváltozást okozó kibocsátások csökkentésére tett elégtelen intézkedések oda vezetnek, hogy az évszázad közepére az éhínségek elsődleges okát már a klímaváltozás miatt visszaszoruló termőterületekben kell keresni. Bár agrártechnológiai és logisztikai szempontból az emberiség ma már képes lenne az éhínség globális felszámolására, a nemzetközi szervezetek továbbra sem tudják hatékonyan érvényesíteni az ehhez szükséges intézkedéseket, mert a cselekvési tervek rendre a tagállamok rövidtávú érdekeiben ütköznek.

A XXI. század második, többé-kevésbé nyugodt évtizedének végén az élelmiszerválság olyan okból köszöntött be, amelyre senki nem számított. A Covid19 nemzetközi humánjárvány elleni védekezés rövid időre a nemzetközi és a lokális kereskedelem megbénulásához vezetett. 2020. március közepén Európában nem volt szakember, aki egyértelmű választ tudott volna adni arra, hogy a járvány térnyerése milyen hatással lesz a mezőgazdasági termékek piacára. Néhány héten keresztül megjósolni sem lehetett, hogy lesz-e termelő, aki az alapvető élelmiszereket elő tudja majd állítani, az országok biztosítják-e a termékek átjutását a határon, végül, ha ez a két feltétel teljesül is, a megszűnő

¹ <https://hirmagazin.sulinet.hu/hu/pedagogia/az-ehezes-tortenetebol>

munkahelyek milliói következtében az embereknek képesek lesznek-e megvásárolni az alapvető élelmiszereket.

Míg azonban a járvány elleni védekezés helyes módszerének magtálalásában – tapasztalati hiányosságok okán – világszerte bizonytalanság volt érezhető, azt mindenütt azonnal felismerték, hogy a népesség élelmiszerral való folyamatos ellátása mindennél előbbre való. Ahogyan a lezárásokat és az emberek szociális kapcsolatainak korlátozására vonatkozó intézkedéseket is a jog vezette be, úgy a járvány okozta veszélyhelyzet miatt folytatott jogalkotás adhatta meg a védekezés közjogi, járványügyi és pénzügyi jogi kereteit. A válságjogalkotásból nem maradhatott ki az agrártámogatások joga sem.

2. A veszélyhelyzet közjogi megközelítése

2020 márciusában, a járvány térnyerésével párhuzamosan veszélyhelyzet és ennek nyomán különleges jogrend bevezetése vált szükségessé. A veszélyhelyzet azóta pontosított Alaptörvényi meghatározás szerint a Kormány egyebek között szomszédos országban fennálló fegyveres konfliktus, háborús helyzet, az életbiztonságot veszélyeztető elemi csapás, valamint ezek következményeinek az elhárítása érdekében hirdethetett ki veszélyhelyzetet, a veszélyhelyzet idejére pedig sarkalatos törvényben rendkívüli intézkedéseket vezethetett be.² A Kormány veszélyhelyzetben széleskörű hatáskörökkel rendelkezik, ezek keretében rendeletalkotással egyes törvények alkalmazását felfüggesztheti, már kihirdetett törvényi rendelkezésektől eltérhet, vagy egyéb, a helyzet rendezéséhez vezető intézkedéseket hozhat.³ Főszabály szerint arra van lehetőség, hogy az államháztartásra és a közigazgatási hatósági eljárásra vonatkozó szabályoktól térjen el, azonban a veszélyhelyzet súlyosodása esetén bizonyos gazdálkodó szervezetek az állam felügyelete alá vonható.

A Kormány rendkívüli jogalkotási hatásköre időben korlátozott, a veszélyhelyzetben meghozott jogszabály az akkori szabályok szerint tizenöt napig maradt, de a hatályt az Országgyűlés felhatalmazása alapján meghosszabbíthatta.⁴ A veszélyhelyzetet előidéző körülményeket részletesebben a katasztrófavédelmi

² Alaptörvény: 53. cikk (1) bekezdés.

³ Alaptörvény: 53. cikk (2) bekezdés.

⁴ Alaptörvény: 53. cikk (3) bekezdés.

törvény⁵ (Kat.) határozza meg, a konkrét területeket és a Kormánynak adott felhatalmazás kereteire nézve ugyancsak ez a jogszabály ad eligazítást.

Az egész ország területére kiterjedő hatályú veszélyhelyzetet a Kormány először 2020. március 11-én hirdetett ki a koronavírus (Covid19) által okozott megbetegedések miatt. Két éven belül azonban újra élni kellett a jogintézmény adta lehetőségekkel, először a szomszédos államban 2022 februárjában kirobban fegyveres konfliktus, majd pedig az agráriumra súlyos hatást gyakorló, 2022. év elejétől az ország kétharmadát sújtó rendkívüli aszály miatt.

3. A Covid19 hatásai az agrárgazdaságban

A 2019. végén Kínából indult, Európába néhány hónappal később megérkezett humánjárvány a mezőgazdaság és az élelmiszer-ellátó rendszer számos területére sokkszerű hatást gyakorolt.

Az Élelmiszer-biztonsági Világbizottság⁶ tanulmánya alapján a globális járvány hatása rövid-, közép- és hosszútávon érezte hatását az agráriumban.

Az első, azonnal jelentkező hatás a helyi és globális ellátórendszerek leállásában jelentkezett, amelyet a tanácstalanság és késlekedések miatti élelmiszer-veszteségek nehezítettek. A kezdeti pánik felvásárlási lázat indított el, amely bizonyos élelmiszerek (fagyasztott húсок, tartós élelmiszerek) átmeneti hiányához vezetett. A lezárások idején az élelmiszerekhez való korlátozott hozzáférés megnövelte a keresletet a házi körülmények között előállítható készítményekhez szükséges alapanyagok iránt, ez árnövekedést és áruhiányt okozott (liszt, élesztő, cukor). A munkahelyek elvesztése, az iskolabezárások, a közétkeztetés megszűnésén keresztül néhány nap alatt világszerte emberek tízmillióitól vonta meg a rendszeres táplálékellátás lehetőségét.

A járvány kirobbanásának lehetetlen volt megalapozott prognózist készíteni arra, hogy a tömeges megbetegedések, vagy a lakhelyelhagyási tilalom okozta munkaerőhiány milyen mértékben sújthatja majd az agrárium egészét, főként annak munkaerőigényes ágazatait (kertészet, szőlészet). Az idő előrehaladtával valószínűbbé vált, hogy a járvány kevésbé terjed kültéren és szabad tereken és körvonalazódott az is, hogy a terjedés sebessége nagyobb a sűrűbben lakott városias környezetben, mint vidéken. Ebből következően a korai becslésekkel

⁵ 2011. évi CXXXVIII törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról.

⁶ Committee of World Food Security (CFS).

szemben⁷ önmagában az élőerő csökkenése kevésbé lett hatással a gazdálkodásra.

2022. március közepére a legnagyobb problémát az ellátási láncok megszakadása jelentette. A lezárások első napjaiban az intézkedéseket kutatási előzmények hiányában egyszerre határozták meg közhiedelmek és a járvány-matematika. A kormányok a vírus terjedését a határforgalom korlátozásával próbálták csökkenteni.

A koronavírus nem csak a megbetegedett, vagy a jelenléti oktatás felfüggesztése miatt a kiskorú gyermekekre vigyázó gazdálkodók termelésből való kiesését hozta magával, hanem megingott az élelmiszerek biztonságosságával kapcsolatban a fogyasztókban kialakult bizalom is. A járvány első hónapjaiban egymásnak ellentmondó állásfoglalások jelentek meg arra nézve, hogy a kereskedelmi forgalomba eljutott élelmiszerek milyen mélységű kezelés és tisztítás után fogyaszthatóak a fertőződés veszélye nélkül. A járvány hatása az átmeneti élelmiszerhiány miatt az élelmiszerbecsalások előfordulásának gyakoribbá válásában is jelentkezett, az ekkor indított fogyasztóvédelmi eljárások többnyire a tartós és a fagyasztott élelmiszerek piacán tártak fel visszaéléseket.⁸

Az élelmiszerellátás-biztosításának kényszere miatt a helyzet már középtávon rendeződött, a kiskereskedelmi láncok forgalmát érintő visszaesés mértéke elmaradt a gazdaság egyéb területeit érintő recessziótól. Bár az élelmiszerlánc végén álló vendéglátóipar gazdasági teljesítménye jelentősen elmaradt a korábbi években megszokottól, a kényszer az élelmiszerszállítás új formáit is létrehozta.

4. Jogértelmezés és jogalkalmazás a válság megoldása érdekében

Az Európai Bizottság (a továbbiakban: Bizottság) Közös Kutatóközpontja⁹ 2020 novemberében felmérést készített annak érdekében, hogy megállapítsa: milyen hatást gyakorolt a járvány az Európai Unió (a továbbiakban: EU) élelmiszeripari ellátási láncának szereplőire. A felmérés célja az volt, hogy segítségével gyorsabban lehessen reagálni a szakpolitikák módosításával azokra

⁷ <https://tinyurl.com/548hchn3>

⁸ <https://www.europol.europa.eu/operations-services-and-innovation>

⁹ Joint Reseach Center.

a helyzetekre, amelyeket a gazdák a korlátozó intézkedések bevezetésének időszaka alatt tapasztaltak.¹⁰

Ahhoz azonban, hogy a tagállami intézkedések megfeleljenek az EU jogforrásainak, biztosítani kellett, hogy az élelmiszerellátás-biztonság garantálására a vállalkozások számára biztosítandó előnyök ne legyenek ellentétben az EU tiltott állami támogatásokra vonatkozó előírásaival. Hogy a szabályozás szükségességét megértsük, tisztában kell lennünk az állam gazdasági feladataival, támogatáspolitikájának kereteivel és az állami támogatások gazdaságra gyakorolt hatásaival.

A modern állam közhatalmi, gazdasági, jóléti, szabályozó, szabályozó, allokációs, redistribúciós és stabilizációs feladatokat is ellát.¹¹ Az állam gazdasági funkciója négy területen jelenik meg: a gazdasági hatékonyság fokozására, a gazdasági egyenlőtlenségek csökkentésére, a gazdasági stabilitás fenntartására és a nemzetközi gazdaságpolitika kialakítása. irányuló tevékenységekben. Az állami támogatás nyújtása az állam gazdasági funkciójából ered.¹²

Az állami támogatások joga a gazdasági közjog része. Gazdasági közjog alatt a közjogi jogalanyok gazdasági beavatkozásának intézményrendszerét értjük, az állami támogatás ennek a gazdasági beavatkozásnak ez egyik formája, a modern államban a központi hatalom politikája megvalósításának egyik eszköze.¹³

Az EU négy szabadságelvéből következik, hogy az Unió területén az áruk, a tőke, a szolgáltatások és a személyek szabad mozgását biztosítani kell. Az agrárium működését mind a négy szabadságelv érinti, így a tagországok gazdálkodó szervezetei számára biztosítani kell a lehetőséget, hogy egyenlő értékesítési feltételekkel induljanak a többi tagország piacán. Tilos korlátozni a tőkemozgást és lehetővé kell tenni, hogy az EU-n belüli szolgáltató bármelyik tagállamban, megkülönböztetés nélkül, a helyi szolgáltatókkal megegyező elbánásban részesüljön. Az állami támogatásokra vonatkozó szabályozás az agráriumban megakadályozza, hogy a külgazdaság hatásai ellen védekező gazdaságpolitika torzítsa a versenyt és akadályozza a szabadságelvek érvényesülését.

¹⁰ <https://www.nak.hu/tajekoztatasi-szolgaltatas/koronavirus>

¹¹ ZSUGYEL János (szerk.): *Közpénzügyek nagy kézikönyve*. Budapest, Complex, 2009. 37–44.

¹² Paul A. SAMUELSON – William D. NORTHAUS: *Közgazdaságtan*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2012. 273–278.

¹³ BARABÁS Gergely: Állami támogatások joga. In: LAPSÁNSZKY András (szerk.): *Közigazgatási jog II. - Gazdasági közigazgatás, infrastruktúra igazgatás*. Budapest, Eötvös Kiadó, 2013. 639–679.

Az EUMSZ a tiltott állami támogatás nyújtásának vizsgálatára vonatkozó hatáskört elsősorban a Bizottságra telepíti.¹⁴ A Bizottság a szabályozás szerint a tagállamokkal együttműködve folyamatosan vizsgálja a tagállamokban létező támogatási programokat, szükséges esetben pedig javaslatot tesz a belső piac fejlődése, vagy működése által megkövetelt intézkedés meghozatalára.

Az állami támogatás fogalmát a Bizottság közleményben¹⁵ értelmezte annak értelmében, hogy Unió-szerte elősegítse annak átláthatóbb és következetesebb alkalmazását. A szabad állami támogatások jogi háttérét az EUMSZ 10. cikk (2) bekezdésének b) pontja teremti meg. Az állami támogatás olyan juttatás, amelyet a nemzeti költségvetés az Európai Unió működéséről szóló Szerződés (a továbbiakban EUMSZ) 107. cikk (1) bekezdése szerint csekély összegű támogatásként, vagy az Unió közvetlenül alkalmazandó jogi aktusa alapján nyújt.¹⁶

A szabályozás szerint nem tartozik a tiltott állam támogatások körébe és ezért a belső piaccal összeegyeztethető a természeti csapások, vagy más rendkívüli események által okozott károk elhárítására nyújtott támogatás.¹⁷ Ugyanígy a belső piaccal összeegyeztethetőnek minősíti az EUMSZ a tagállam gazdaságában bekövetkező komoly zavar megszüntetésére érdekében nyújtott támogatást is.¹⁸

A Bizottság egyértelműen úgy foglalt állást, hogy nemzeti támogatási intézkedésekkel kell segíteni a likviditási, vagy ellátási problémákkal érintett vállalkozásokat a kialakult gazdasági helyzetből való kilábaláshoz. Szükségesnek tartotta a Bizottság annak megállapítását is, hogy az állam támogatások uniós ellenőrzése révén a belső piac ne váljon szétagolttá és az egyenlő versenyfeltételek ne sérüljenek. A járvány gazdaságra gyakorolt hatásainak kezelésére irányuló állami erőfeszítések vonatkozásában a Bizottság ismertette azokat a lehetőségeket, amelyek az uniós jogszabályok alapján a tagállamok rendelkezésére álltak ahhoz, hogy azok biztosítani tudják a vállalkozások likviditását¹⁹.

Az agrártámogatás, mint az államnak a mezőgazdasági termelés fokozására, az agráriumban dolgozók és a nagyvárosi népesség közötti gazdasági egyenlőtlenségek csökkentésére, valamint a kontinens élelmiszerrel való ellátása biztonságának fenntartására irányuló törekvés az EU-ban részben a Közös

¹⁴ EUMSZ 108. cikk (1) bekezdés.

¹⁵ A Bizottsági közleménye az Európai Unió működéséről szóló szerződés 107. cikkének (1) bekezdésében említett állami támogatás fogalmáról (2016/C 262/01).

¹⁶ 2011. évi CXCV. törvény az államháztartásról (a továbbiakban: Áht.) 1. § 2. pont.

¹⁷ EUMSZ 107. cikk (2) bekezdés.

¹⁸ EUMSZ 107. cikk (3) bekezdésének b) pont.

¹⁹ A Bizottság (2020/C 91 I/01) számú közleményének 1.3. 11. pontja.

Agrárpolitikán (a továbbiakban: KAP) keresztül valósul meg, ez azonban az EU-tagállamok pénzügyi szuverenitásának csökkenését eredményezi. Agrártámogatások alatt tehát pénzügyi szempontból részben uniós, részben nemzeti költségvetésből biztosított, az EU négy megjelölt alapjából származó, vagy tagállami hatáskörben nyújtott, az EUMSZ 107. cikke által nem tiltott juttatásokat értünk.

5. Az EU gyakorlati intézkedései

Az EU tehát már a Covid19 járvány Európára való áttérjedését követő első napokban felismerte, hogy szükség van az állami támogatásoktól szól EUMSZ rendelkezések értelmezésére annak érdekében, hogy a tagállamok a járvány nyomában járó kínálati és keresleti sokk okozta gazdasági bizonytalanság hatásai mérséklődjenek. A korábban nem tapasztalt globális probléma rávilágított a mezőgazdasági, a halászati, az akvakultúra-ágazat és az élelmiszer-ágazat élőerő-kitettségre. Egyértelművé vált, hogy minden erővel meg kell akadályozni, hogy a világ ipari és szolgáltató ágazatában 2020 februárjától jelentkező fokozatos leállás élelmezésbiztonsági válságot idézzon elő.

A Bizottság közleményében tételes rendelkezésekben fejtette ki, hogy mely esetekben tartja a belső piaccal összeegyeztethetőnek az EUMSZ 107. cikk (3) bekezdésének c) pontja alapján nyújtható támogatásokat. A közlemény szerint a mezőgazdasági termelés esetében a belső piaccal összeegyeztethetővé vált az állami támogatás, ha annak összege vállalkozásonként nem haladta meg a 800.000 eurót és azt közvetlen támogatás, visszafizetendő előleg, adókedvezmény, vagy fizetési könnyítés formájában nyújtották²⁰. A közlemény meghatározta a belső piaccal összeegyeztethető, hitelgaranciák, kedvezményes hitelkamatlábak, a hitelintézeteken keresztülli garanciák, hitelek formájában nyújtott támogatások, valamint a rövid lejáratú exporthitel-biztosítások szabályait is.

Ennek érdekében az élelmezésben szerepet játszó ágazatok támogatására támogatása az EU rendkívüli intézkedéseket hozott. Az intézkedéseknek köszönhetően a koronavírus-járvány kitörése utáni időszakban az uniós agrár-élelmiszeripari ágazat a lezárásokat megelőző néhány napban tapasztalható felvásárlási láz ellenére megfelelő minőségű és biztonságos élelmiszerekkel látta el az európai lakosságot.

²⁰ A Bizottság (2020/C 91 I/01) számú közleményének 3.1. 22. pontja.

Az élelmezésbiztonság fenntartása érdekében a Bizottság részben iránymutatásokkal szolgált az élelmiszer-ellátási lánc biztonságos működtetés érdekében, részben pedig a gazdákat és a vidéki területeket közvetlenül támogató intézkedések bevezetéséről döntött, melyek között közvetlenül támogatások, rendkívüli piactámogatások és a KAP egyszerűsítése vonatkozó intézkedések szerepeltek.

A terv keretében a Bizottság biztosította, hogy a tagállamok zöld sávok létrehozásával gondoskodjanak az áruk egységes piacának működéséről. A kijelölt határátkelőhelyeken létesített zöldsávos rendszer gyors – legfeljebb 15 percet igénybe vevő – határellenőrzést tett lehetővé. A Bizottság gyakorlati útmutatót tett közzé annak biztosítására, hogy azok az EU-n belül ingázó, a koronavírus okozta világjárvány elleni küzdelemben kulcsfontosságú feladatot ellátó munkavállalók akadálytalanul eljuthassanak munkahelyükre.

Az új ideiglenes intézkedések lehetővé tették azt is, hogy 2020-ban az uniós országok a vidékfejlesztési alapok maradványösszegeit a mezőgazdasági termelők és az agrár-élelmiszeripari kisvállalkozások támogatására fordíthassák.

A mezőgazdasági termelők pénzforgalmának növelése érdekében a Bizottság KAP keretében nyújtott támogatások előlegeit a jövedelemtámogatások esetében 50%-ról 70%-ra, a vidékfejlesztési kifizetések esetében pedig 75%-ról 85%-ra emelte. Az állami támogatásokra vonatkozó, újonnan elfogadott ideiglenes keret alapján a mezőgazdasági termelők gazdaságonként 100.000 euróig terjedő, az élelmiszer-feldolgozó és forgalmazó vállalkozások pedig 800.000 euróig terjedő támogatásban részesülhettek azzal, hogy ez az összeg de minimis támogatással is kiegészíthető volt.

A különleges piaci intézkedések körében a Bizottság a kínálat átmeneti csökkentésének elősegítésére magántárolási támogatást nyújtott a tejtermékekre (sovány tejpor, vaj, sajt) és a húsipari termékekre (marha-, juh- és kecskehús). Ez az intézkedés lehetővé tette, hogy az említett termékek egy részét legalább 2–3 hónapra, és legfeljebb 5–6 hónapra ideiglenesen kivonják a piacról. A Bizottság engedélyezte azt is, hogy a tej-, a virág- és a burgonyaágazat termelői eltérhessenek az uniós versenyjog bizonyos szabályaitól, ennek körében a tejágazatban lehetőség nyílt a tejtermelés közös megtervezésére, a virág- és burgonyaágazatban pedig a termékek piacról való kivonására.

A Bizottság a különleges piaci intézkedések körében rugalmassá tette a borra, gyümölcsre, zöldségre, étkezési olajbogyóra, olívaolajra, valamint a méhészeti termékekre vonatkozó piactámogatási programok, továbbá az uniós iskolaprogram (iskolagyümölcs-, iskolazöldség- és iskolatejprogram) végrehajtását.

A mezőgazdaság rezilienciájának növelése érdekében a KAP-kifizetések iránti kérelmek benyújtási határidejét meghosszabbították, a kifizetések utánkövetésének folyamatában a személyes érintkezések számának csökkentése érdekében a személyes ellenőrzéseket mellőzték²¹.

A válságterv keretén belül a Bizottság 2020. május 27-én az a koronavírus okozta gazdasági traumára reagálva javaslatot tett a 750 milliárd eurós NextGenerationEU ideiglenes helyreállítási eszközre, valamint a 2021–2027-es időszakra vonatkozó hosszú távú uniós költségvetés célzott megerősítésére. Az uniós állam-, illetve kormányfők 2020. július 21-én politikai megállapodásra jutottak a csomagról, a Parlament és a Tanács pedig azt 2020. november 10-én véglegesítette.

6. Nemzeti intézkedések

A termelésbiztonság fenntartása érdekében nemcsak EU-tól, hanem a nemzeti jogalkotástól is megkövetelte a gyors fellépést. A válságkodifikáció a rendkívüli jogrend keretében nemcsak a gazdaság működésének fenntartását és a polgárok terheinek csökkentésére vonatkozó szabályokat hozott, hanem az agrárgazdaságban is reagált a korábban nem tapasztalt körülményekre.

Általános döntés²² született az egyes kiemelt társadalmi csoportok és a pénzügyi nehézséggel küzdő vállalkozások helyzetének stabilizálásáról, de a járvány miatt nehéz gazdasági helyzetbe került agrárvállalkozások és élelmiszer-feldolgozást végző vállalkozások megsegítéséről is²³.

A Kormány döntése alapján a járvány első évének végéig enyhültek a növénytermesztési, erdőgazdálkodási, állattenyésztési, halászati, vadászati ágazatba tartozó munkavégzés keretében megvalósuló alkalmi és idegymunkák időtartamára és igénybevételeire vonatkozó szabályok.

Változtak a Támogatási törvényben²⁴ rögzített, helyszíni ellenőrzés előírásai, a hatóságoknak a szociális távolságtartás hónapjaiban törekedniük kellett a

²¹ https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/farming/coronavirus-response_hu

²² 2020. évi CVII. törvény az egyes kiemelt társadalmi csoportok, valamint pénzügyi nehézséggel küzdő vállalkozások helyzetének stabilizálását szolgáló átmeneti intézkedésekről.

²³ 20/2020. (VI. 19.) AM rendelet a koronavírus járvány miatt nehéz gazdasági helyzetbe került agrárvállalkozások és élelmiszer-feldolgozást végző vállalkozások részére nyújtandó átmeneti támogatás igénybevételeinek általános feltételeiről.

²⁴ 2007. évi XVII. törvény a mezőgazdasági, agrár-vidékfejlesztési, valamint halászati támogatásokhoz és egyéb intézkedésekhez kapcsolódó eljárás egyes kérdéseiről.

távérzékelés formájában megvalósítható ellenőrzések esetében a személyes kapcsolatfelvétellel járó vizsgálatok számának mérséklésére.

A Kormány módosította az Erdőtörvényt,²⁵ abban kitolta az erdőgazdálkodók újulatkárosítással kapcsolatban bekövetkező eredménycsökkentés pótlására vonatkozó kötelezettségét, valamint intézkedett arról is, hogy a Támogatási törvény hatálya alá tartozó eljárásokban a papíralapon benyújtandó iratokat a személyes kontaktusok számának csökkentése érdekében elektronikus formában is be lehessen adni.

7. Összegzés

Gyakori kritika, hogy a jog, mint a modern társadalom szervezetét és működését irányító eszközrendszer nem képes gyorsan alkalmazkodni a hirtelen megváltozott körülményekhez. Ez általánosságban igaz, hiszen a jogalkotási eljárások hossza és összetettsége a szakszerű kodifikáció szükségszerű velejárója. A tagállami jogok a tanulmányban taglalt esetekre tartják fenn a különleges jogrend jogintézményét, amely a jog válaszadási idejének leshorítását teszi lehetővé a válsághelyzet idejére. A Covid19 nemzetközi humánjárvány idején a rendkívüli helyzetekre megállapított szabályok hozzásegítették az európai és a nemzeti jogalkotókat a válság hatásainak mérséklésére. A beavatkozás világszerte hatásosnak bizonyult: a piac globális megtorpanása ellenére sikerült elkerülni az élelmiszerellátási rendszer összeomlását. A járvány enyhülésével azonban a probléma nem oldódik meg: a járvány visszaszorulása után a jognak az agráriumot érintő új válsághelyzeteket kell kezelnie a 2022. évi történelmi léptékű aszály és az orosz-ukrán háború hatásainak mérséklése érdekében.

²⁵ 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról.